

що означає позначає приметний «м'який» у книзі «М'яке місто»?

м'який — це щось пов'язане з чуйністю

поступливий, поглинаючий, гнучкий, податливий, поблажливий, терпимий, пластичний, еластичний, розсунувий, адаптивний, мінливий, антикрихкий

м'який — це щось пов'язане з легкістю

простий, прямолінійний, легкий, невимушений, плавний, інтуїтивний, зрозумілий

м'який — це щось пов'язане з комфортом

зручний, затишний, безпечний, захищений, безпечний, спокійний, тихий, обжитий

м'який — це щось пов'язане з обміном

товариський, спільний, взаємний, обопільний, колективний, відкритий

м'який — це щось пов'язане з різноманіттям

об'єднаний, гібридний, багатощільовий, паралельний, багатифункціональний, взаємопов'язаний

м'який — це щось пов'язане з легкістю

низькотехнологічний, недорогий, стриманий, скромний

м'який — це щось пов'язане з малочисленністю

людський масштаб, людський фактор, індивідуальний контроль, фрактал, самовизначення

м'який — це щось пов'язане зі зверненням до почуттів

чуттєвий, дивовижний, чарівний, спокусливий, інтригуючий

м'який — це щось пов'язане зі спокоєм

мирний, тихий, прохолодний, стриманий, безтурботний, спокійний, м'який

м'який — це щось пов'язане з довірою

упевненість, ясність, визначеність, упевненість

м'який — це щось пов'язане з турботою

лагідний, милосердний, співчутливий, чуйний, турботливий, дбайливий, доброзичливий

м'який — це щось пов'язане із запрошенням

привітний, доступний, проникливий, відкритий

м'який — це щось пов'язане з енологією

легкий дотик, природний, сезонний, із низьким вуглецевим слідом

це про легкість, комфорт і турботу в повсякденному житті

Зміст

xі Передмова Єна Гейла

xiv Пролог

1 Вступ

8 Сусільство

14 **Складові**
Жити локально
в урбанізованому світі

88 Найкращий час вашого життя

92 **Пересування й просування**
у світі заторів і сегрегації

140 Розкладемо життя на шари

146 **Співіснуємо з погодою**
у часи кліматичних змін

204 У затишну бурі не страши

210 **Дев'ять критеріїв**
цілісного розміщення,
адаптованого для
номфортного життя

232 Примітки

Суспільства бувають такі тверді,
що спікаються в брили
Люди бувають такі тверді,
що життя зовмироє

І серце ковасться в тіль
Серце ледь-ледь бється,
Поки врешті хтось не збудує
Місто, м'яке й ніжне, мов тіло

Інгер Крістенсен, «Воно», 1969

У всьому світі спостерігається зацікавлення данським феноменом *hygge* — це відчуття єднання, затишної, доброзичливої атмосфери, яка сприяє покращенню добробуту. *Hygge* демонструє м'якість скандинавського суспільства. У цій філософії відчувається обережний прагматизм, характерний для скандинавських країн, де для багатьох висока якість життя ґрунтується на турботі про повсякденні речі, а таном на максимальному використанні обмежених ресурсів (і, можливо, це таном знайшло своє втілення в фундаментальних цінностях держави загального добробуту). Такий прагматизм вибудовували на можливостях і межах людських почуттів, підкорюючись законам природи і живучи у відповідності з кліматичними умовами та зміною пір року.

Походження слова *hygge* збігається з англійським *hug*, що в перекладі буквально означає «втішати». Шведи називають те ж саме словом *mys*, а норвежці — *kose* (від англійського *cozy* — комфортний). Усі три слова можна перетворити на зворотні дієслова, тож можна буквально сказати: «Закомфортимось?». Ця промовиста лінгвістична деталь у холодному кліматі та суворих ландшафтах Скандинавії розкриває глибину потреби людей інвестувати у спільний затишок, щоб пом'якшити сувору реальність повсякдення. Життя — це досі низка клопотів і викликів. Людям так чи інакше доводиться виходити на холод, їхати велосипедом чи чекати на автобус, забирати дітей із садочка і готувати їм вечерю, мити посуд і виносити сміття. Але якщо донести зусиль, це все можна навчитися робити з трохи більшою повагою, трохи більшим комфортом і навіть трохи більш охоче. Невеликими кроками і простими, незначними інвестиціями можна дещо пом'якшити сувору реальність сучасного життя — навіть у світі зі стрімкою урбанізацією, дедалі більшою сегрегацією і кліматичними викликами.

Може здатися дещо наївним говорити про *hygge*, коли ми стикаємося з низкою серйозних соціальних проблем. Суворий політичний клімат свідчить про глибокий і щирий страх перед змінами. Існує острах перед швидкою урбанізацією, яку вважають потенційною загрозою для способу життя населення. Також наші побоювання пов'язано зі збільшенням кількості людей, перенаселенням, заторами, сегрегацією та соціальною нерівністю. Є страх перед змінами клімату, незвичними погодними умовами і дедалі частішими стихійними лихами. Ці виклики цілять у саму суть людського існування. Типова реакція на страх — втеча у протилежному напрямі, заперечення змін, ігнорування відмінностей, замість того, щоб прийняти виклик і вітати зміни.

Глобальне потепління,
затори і сегрегація,
швидка урбанізація —
три найбільші виклики
XXI століття.

Унаслідок щільнішого заселення міст по всьому світі, зростання вартості житла, що змушує все більше людей обирати менші приміщення, стає дедалі важче балансувати між особистим і соціальним життям. Депресія й самотність стали звичними явищами. Світ накрила епідемія поганого самопочуття через те, що люди проводять своє життя в закритих приміщеннях, засиджуються в механічно вентиляльованих будівлях зі штучним освітленням, а пересуваються на автомобілях. Саме ці проблеми намагались вирішити книга «М'яке місто». Як ніколи актуально проводити більше часу на свіжому повітрі в товаристві інших людей, рухатися, відчувати «життя між будинками».²

Посудання понять «м'який» і «місто» може звучати як оксюморон. Саме в розмові з професором Тошіо Нітахарою, перекладачем книг Ена Гейла на японську мову, з'явився термін «м'яке місто». Професор Нітахара звернув увагу, що я часто поєдную ці, здавалося б, суперечливі слова. «М'яке місто» — це про зближення з людьми, взаємодію людей між собою і з усіма аспектами життя навколо них. Протягом десятиліть значну частину міського планування було зосереджено на розробці способів реорганізації людської діяльності в окремі зони, відокремлення людей і речей і, таким чином, зменшення ризику виникнення конфліктів. Натомість я хотів би зосередитися на тому, як потенційно суперечливі аспекти повсякденного існування можна об'єднати й пов'язати між собою для забезпечення кращої якості життя.

Можливо, «м'яке місто» можна вважати протиставленням — або доповненням до «розумного» міста. Замість того, щоб шукати складні нові технології для вирішення проблем урбанізації, що дедалі посилюється, можна звернути увагу на прості, маломасштабні, низькотехнологічні, недорогі, людино-орієнтовані, м'які рішення, які допоможуть зробити міське життя простішим, привабливим і комфортнішим. М'якше може стати ефективнішим.

У цій книзі представлено спостереження щодо деяких основних аспектів структури й дизайну міста, які можуть сприяти створенню більш раціональних і надійних громад, а також здоровішого та щасливішого життя для людей, які там мешкають. Книга складається з трьох основних розділів, кожен із яких присвячено одному з викликів ХХІ століття. Між розділами подано короткі есе, у яких розкривається ключова ідея підтримки якості життя в міському середовищі.

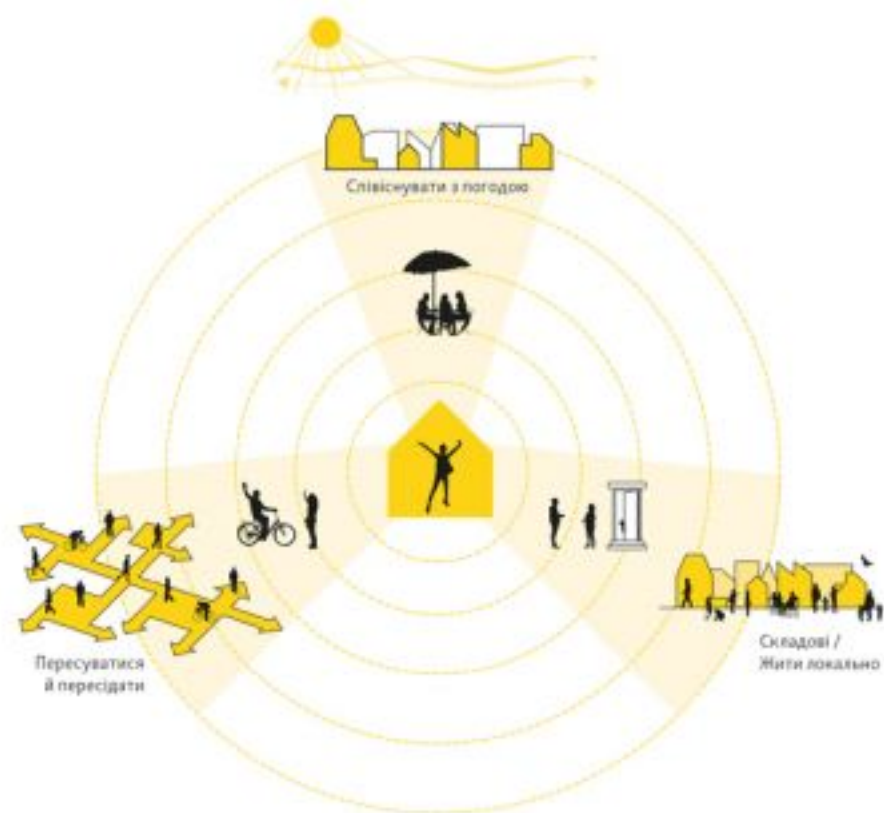
Перший розділ «Складає: жити локально в урбанізованому світі» розповідає про прийняття виклику урбанізації шляхом пошуку способів поєднання щільності та різноманітності в одному місці, що дає можливість жити якомога локальніше. Другий розділ «Пересуватися й просуватися у світі затерів» присвячено як фізичним, так і соціальним проблемам, пов'язаним із переміщенням людей, що починаються одразу за порогом будинку. Третій розділ «Спілкуємося з погодою у часи кліматичних змін» стосується кращого зв'язку людей у будинках із тим, що відбувається зовні, підвищення обізнаності про сили природи та комфорту людей у взаємодії з ними.

У всіх розділах зроблено невеликі, прості кроки від більш (дім і робота) до менш (ширший район, місто і світ) основних речей. Розділи об'єднано спільною ідеєю врахування щільності та різноманітності повсякденного життя таким чином, щоб забезпечити максимальний комфорт, зручність, доброзичливість і спільність.

Книга черпає натхнення в скандинавській людиноорієнтованій традиції планування. У 1971 році Ен Гейл опублікував книгу *Life Between Buildings* («Життя між будівлями»), паралельно вийшла книга його дружини Інґрід Гейл *Vomilje* («Психологія житла»).² Ці публікації з'явилися у переломний момент у плануванні й відображають зміну парадигми в розумінні людини та середовища, яке вона створила. Ен та Інґрід Гейли започаткували міждисциплінарний підхід, згідно з яким людське життя пріоритетніше за архітектурну форму.

У той самий час у Данії зароджувалася нова форма урбанізму, так званій *Dense-Low*, архітектурний рух, що балансує між індивідуальними та спільними потребами мешканців. Це був «третій шлях», що поєднував технології промислового виробництва, притаманні будівництву багатонавтарного житла, із типологічними деталями, характерними для односімейних будинків.

Перші проекти традиції *Dense-Low* радикально змінили масштаби забудови, створивши райони, що нагадували села, із чітко окресленими окремими помешканнями. Усі будівлі вирізнялися невеликими, але значущими деталями, наприклад, мали окремі відкриті двері й сад. Не меншу увагу приділялося створенню спільних громадських зон для спілкування сусідів.

«М'яке місто» використовує можливість взаємодіяти з планетою, людьми та простором. Людей запрошено взаємодіяти у своєму власному темпі зі своїм середовищем, зі своїх домівок і робочих місць, крок за кроком, виходячи назавні, у свої райони й далі у ширший світ.

Рух *Dense-Low* оспівував як індивідуальність, так і спільноту. Це важливе «і-і» — й індивідуальне, і спільне — визнає дві, здавалося б, суперечливі сторони людини: потребу в особистому просторі та потребу в спілкуванні.* Принципи, викладені в книзі, ґрунтуються на цінності руху *Dense-Low*, адаптуючи їх до реалій щільної забудови, багатofункціональності міського середовища ХХІ століття.

Водночас зі впровадженням концепції *Dense-Low* вулиці та громадські простори в Данії почали перетворюватися на пішохідні, починаючи зі знаменитої вулиці *Strøget* у Копенгагені. Принаймні на деякий час ці пішохідні вулиці створили стійнішу та зручнішу альтернативу замість критим торговим центрам. Також у відповідь на нафтову кризу 1973–1974 років данські міста стали першопрохідцями у використанні велосипеда як важливого виду міського транспорту. Велосипедний транспорт став безпечнішим із розвитком міської велоінфраструктури, зберігаючи разом із тим його місце в міському контексті як частини повсякденного життя.

Наприкінці 1970-х і 1980-х років у Данії відбувся перехід від радикальної операції зі знесення міських нетрів у старих районах, яку пропагували модерністські планувальники в усьому світі, до більш обережного, вдумливого місцевого підходу. Традиційною була периметральна забудова кварталів, і багато старих будівель були збережені та відреставровані. У 1980-х роках такі екологічні рішення як встановлення сонячних панелей та відкриття громадських садів наблизили людей до природи та показали антуальність екології у житті кожного.

Якщо розглядати всі деталі разом, то традиція Dense-Low, пішохідні та велосипедні прогулянки, прості зміни та доповнення до існуючих міських кварталів, а також інтеграція екологічних рішень сприяли тому, що міське життя стало більш товаришним і значно привабливішим, особливо для родин з дітьми. Визнання і турбота про людський вимір відіграли важливу роль у відродженні міського життя і перетворенні Копенгагена на одне з найбільш придатних для життя міст світу.⁸

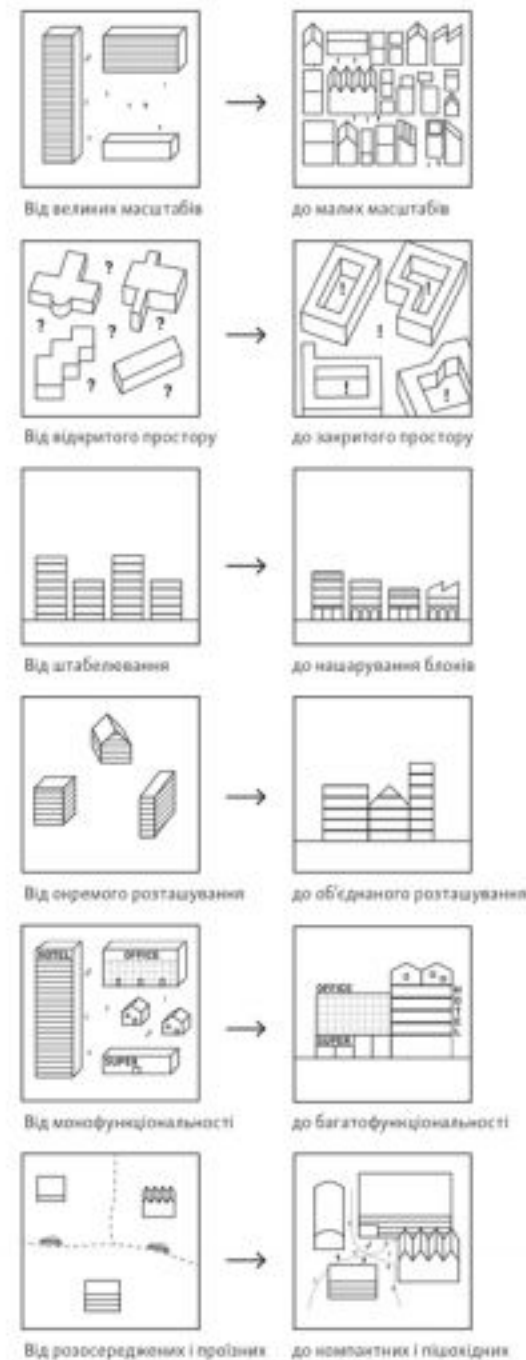
Я не маю жодних амбіцій копенгагенізувати чи скандинавізувати світ. Впровадження рішень з одного місця в інше вимагає значного їх переосмислення. Проте скандинавський підхід прийняття реальності, а не втечі від неї, може справді покращити наше життя. Ми можемо навчитися радити повсякденним речам, а не нарікати на них, жити, враховуючи погоду, ресурси і сусідів, яких ми маємо. Ця книга містить приклади з інших країн за межами Скандинавії, включно з рештою Європи, Японією, США та Австралією, відзначаючи й інші креативні місця, які, здається, роблять більше з меншими витратами.

Урбанізований світ поєднує багато місць із різним кліматом і культурою, людьми й ландшафтами, політикою та моделями управління, механізмами фінансування та правовими системами. Деякі з цих відмінностей існують між містами, містечками й селами, міськими центрами та передмістями в одній і тій самій країні. Проте, незважаючи на всі ці відмінності у світі, я бачу дуже схожі ситуації, виклики і проблеми. Припускаю, що ті ж самі базові принципи можуть допомогти знайти рішення в більшості з цих ситуацій. Загалом, люди та їхня поведінка в різних країнах світу напрощуд схожі, так само як і їхні базові потреби в комфорті та дружньому спілкуванні в повсякденному житті.

Сьогоднішній виклик зростання урбанізації — це можливість змусити великі та малі міста ефективніше функціонувати. Вони мають потенціал стати майданчиками для продуктивної взаємодії та платформами для спілкування, свідомо зіставляючи відмінності в процесі їх розширення й урізноманітнення. Ми можемо створювати гармонійні міські симбіози, що постійно еволюціонують, відкриваючи можливості для здоровіших, стійкіших, приємніших і більш значущих сусідських відносин.

Як сказав Жайме Лернер, архітектор та колишній мер бразильського міста Курітіба, «міста — це не проблема, а рішення».⁹

Деякі принципи

Просторова організація закритого житлового комплексу допомагає забезпечити різноманітні потреби повсякденного життя, створюючи більше просторів для різних видів діяльності. Фасад—це публічний сектор, де перший поверх—ідеальне місце для закладів обслуговування, магазинів та інших підприємств. Дворова частина—приватне, безпечне місце для дитячих ігор і надійне місце для зберігання майна.

Стіни будівель забезпечують захист від шуму з вулиці і публічного простору, зокрема дорожнього руху. Мешканці густонаселених міст дуже цінують тишу і спокій, а маючи відгороджений двір, можна собі дозволити навіть спати з відчиненим вікном. Стіни будинку навколо двора стануть перешкодою навіть для шкідливих викидів, а це значить, що квартири вентильоватимуться чистішим повітрям і що люди зможуть висушувати прання надворі.

Усе це створює особливий мікроклімат. Периметр будівель захищає внутрішній простір від вітру, а завдяки тому, що з півночі будівлі трохи вищі, а з півдня—нижчі, у внутрішній двір потрапляє більше сонця, ніж можна було б сподіватися. Покращення мікроклімату—ключовий фактор, який заохочує мешканців проводити більше часу в дворі.

Однак така схема розташування має і певні недоліки. Легко знайти місця, де систему закритих кварталів і дворів порушено, а захланна розбудова поглинає відкритий простір, зводячи нанівець практичність, комфорт і толерантність. Іноді двір перетворюється на закарбований склад або вуличний туалет і смітник. Та чимало внутрішніх дворів стали важливим спільним ресурсом—світлом, зеленим простором, у якому можна дихати на повні груди.⁶

Закритий житловий комплекс здатен створювати навіть локальну погоду. Периметр корпусів захищає внутрішній простір від вітру, а різноманітність розмірів дворового простору чи просторів, а також висота навколишніх будівель визначають, скільки прямих сонячних променів потрапить всередину. Внутрішній двір можна захистити від вітру сонячною терасою чи тінистою оазою—залежно від контексту місцевого клімату. Огородження забезпечує кращий контроль і більшу стабільність мікроклімату, заохочуючи мешканців проводити більше часу на вулиці.

01. Лунд, Швеція. Спільний захищений внутрішній двір-сад забезпечує морської відкритий простір для проведення дозвілля у центрі міста.

02. Мальме, Швеція. Окрім створення комфортного мікроклімату, двір стає спільним соціальним осередком для мешканців.

03. Фрайбург, Німеччина. Для дітей великий двір стане ігровим зоною, набагато більшою, ніж приватний сад.

04. Мехіко, Мексика. Внутрішній дворик—поширена форма забудови в країнах Латинської Америки. Цей двір—частина музею, більш формальний відкритий виставковий простір.

05. Хансве Хефе, Берлін, Німеччина. Шляка мережа внутрішніх двориків надається для широкого спектру використання до послуг різноманітних користувачів, утворюючи дуже гнучку, інтегровану й доступну систему.

06. Брайтенрайн, Берн, Швейцарія. Критий переїзд із вулиці веде до галереї з такого внутрішнього двору.

07. В'юше, Копенгаген, Данія. Нова інтерпретація спільного двору.

01.

02.

03.

04.

05.

06.

07.